

Aki elment...

...köztünk volt. Ez a fájdalmas élménye marad mindazoknak, akik személyesen ismerték Baka Istvánt. A Kincskereső szerkesztősége, a Molnár utca és jaj, a kórház felé már nem fordulhat az ember, hogy Baka Istvánnal találkozhasson, amikor is a kéziratát szerénykedő kíváncsisággal átadó költő várakozó tekintetében belekapcsolja a magáét, már nem beszélgethetünk az új CD-lemezeiről, irodalmi ügyekről, fiatal tehetségekről, az új prózatervekhez szükséges könyvekről, gondokról, melyek nem voltak nagyon költőiek, hiszen a megélhetéstől való félelem tornyozta őket.

Kosztolányi Dezső szerette kortársait rangsorba állítani, az első öt, az első tíz stb. Ma már tudjuk, hogy Baka István a magyar költészet első tízes csapatában van. Nem szögedi elfoglaltság ez, Lator László, Fried István, Füzi László, Dérczy Péter, Határ Győző és Árpás Károly alapvető tanulmányai jelölték ki Baka István költészetének helyét erre a rangra.

Költészettörténeti tanulmány tárgya lehet majd, hogy ez a tétován induló költő, aki a hatvanas években még az új baloldali utcába is betévedt, hogyan találta meg a maga tárgyát és hangját, mint lett Széchenyi István, Vörösmarty, Dózsa, Ady örököse, mindezek élő példák a maga kora számára is.

Már verseket írt Baka, amikor az egyik tanára előtt nem tudta produkálni a verstani föladatot, megszégyenült. Ekkor elhatározta, hogy a verstant megtanulja. A vers formagazdagságának aligha volt jobb tudója a mai magyar költészetben, mint ő. A szabadvers ritkán érintette meg, költészete a formagazdagságban tobzódik. Ezért is szerették a kiadók, folyóiratok az ő műfordításait, egyenrangúak az eredetivel, egyetlen ütemet, rímet nem adott föl fordítás közben. Amikor Csatlós János, a svédországi magyar író, műfordító olvasta az első Bellman-fordításokat Bakától, a svéd Csokonaira ismert a szövegben, mert Baka ráérezett arra a formára, mely a kétszáz éve élt európai költők sajátja volt. Verskultúrája mögött ott munkált Baka nagy zenei ismerete is. Akárhon is írt, olvasott, medített, de még baráti beszélgetés közben is, a zene szólt mellette. Szomorúan szép jelenet volt, haldoklásában is erre a zenére, kedves zeneszerzőire reflektál utoljára. Költészete a zene jegyében született, érteni csak Bach, Mozart, Mahler zenéjével együtt lehetséges. Mahlernek aligha volt külön értője és hódolója nála. Mahler magyar költői visszhangja nála a leggazdagabb.

Költészetében szeretett alteregókat mutatni föl maga helyett. Yorick, Pehotnij (prózájában a Fiú), nagy kultúrák hanyatló világában vergődő szellemei panaszkodnak ezekben az alakokban. Hallom, hogy Oleg Rosszianov, a magyar irodalom szorgos és értő orosz fordítója most készíti a Pehotnij-versek orosz fordítását, mint ismeretlen orosz költőt fogja bemutatni az olvasóinak.

Baka prózát is írt. Jobbára szülőföldje, Szekszárd tájait transzponálta ezekbe a kissé irracionális világú írásokban. Képzete a valóság és a kitalálás között mozgott. Szekszárd az elhagyott, de mindig vágyott szülőföld volt számára, ahogy Babitsnak és Mészöly Miklósnak is. De Baka kenyerét Szegeden tette le az Isten, itt kellett elfogyasztania. (Török hit, hogy az Isten valahol leteszi a kenyerünket, ott kell élnünk, amíg el nem fogy.) Alig van verse Bakának, amelyekben ne ezzel a sorsot kijelölő Istennel vitatkozna. Az Istennel viaskodó nagy magyar költészet sorába tartozik Baka István életműve is.

1995. szeptember 25-én tette meg Baka István utolsó útját Szegedről Szekszárdra, vitte a fekete autót. Megtért a kicsit ironikusan, kicsit komolyan idézett Háy Jánoshoz, akit olyan elődnek tekintett, mint a világirodalom nagyjai a XX. században a bohócokat, bolondokat. A szerep és valóság most találkozott.

Ilia Mihály

(Délmagyarország, 1995. szeptember 27. 7. p.)